

De representatie van de woonprotesten door de media

Een kwalitatieve inhoudsanalyse van de nieuwsartikelen over de woonprotesten in Amsterdam en Rotterdam

Auteur: Joëlle den Blaauwen

Studentennummer: 517327

Masterthesis

Datum: 19-06-2021

Woorden: 9932

Opleiding: Grootstedelijke Vraagstukken en Beleid

Organisatie: Erasmus Universiteit Rotterdam

Eerste lezer: Thomas Swerts

Tweede lezer: Sander van der Ham

Abstract

Naar aanleiding van de wooncrisis zijn er verschillende woonprotesten georganiseerd. Dit is meermaals in het nieuws gekomen. Dit onderzoek zoekt een antwoord op hoe de lokale media en nationale media de woonprotesten in Rotterdam en Amsterdam presenteren. Om dit te onderzoeken is er gebruik gemaakt van een kwalitatieve inhoudsanalyse waarbij mediapublicaties over deze protesten zijn onderzocht. Uit de analyse komt er naar voren dat er drie hoofdthema's zijn: de aanleidingen van het woonprotest, dat de protesteerders het recht op de stad claimen door middel van het aankaarten van verschillende oplossingen en de media aandacht voor het politieoptreden. Er zijn verschillende frames in deze thema's gevonden, zoals de componenten 'onrechtvaardigheid' en 'agency' van de collectieve actie frame, motiverende framing, focusing attention, discursieve velden en diagnostisch framing. Den Haag heeft te lang een gebrekkig woonbeleid gevolgd en dit zou kunnen komen doordat ook zij belangen hebben bij het huidige systeem. Ook de aandacht voor het politiegeweld kan het bestaande systeem in stand houden, doordat de boodschap van de betogers minder goed naar voren komt.

Keywords: *Wooncrisis, Framing, Right to the City, Protesten,*

1. Inleiding

Wonen is een grondrecht. In de Grondwet hoofdstuk 1, artikel 22, lid 2 staat: 'Bevordering van voldoende woongelegenheden is voorwerp van zorg der overheid.' (SAOZ, 2021). Het beleid zou zich moeten focussen op betaalbare woningen voor iedereen, maar critici stellen dat het beleid zich op dit moment meer richt op geldbesparing en marktwerking (Erasmus Universiteit Rotterdam, 2021). Er wordt te weinig gebouwd om de bevolkingsgroei bij te houden en de samenstelling van de huishoudens is veranderd. Het bouwen van huizen gaat niet zo makkelijk, omdat er een gebrek aan bouwlocaties is, er is een teruglopend aantal bouwvergunningen, er bestaat een stikstofproblematiek, er is een tekort aan personeel in de bouw, er zijn oplopende materiaalkosten en van verduurzaming. De woningcrisis is een gevolg van het lang gevolgde overheidsbeleid en een overschot aan geld. Daarnaast speelt de trek naar de stad en het opkopen van woningen door beleggers ook een rol (SAOZ, 2021).

Naar aanleiding van het woningtekort in Nederland is op 12 september 2021 in Amsterdam en op 17 oktober in Rotterdam een woonprotest georganiseerd door verschillende actiegroepen en organisaties uit het hele land (HET WOONPROTEST, z.d.). Deze actiegroepen en organisaties protesteerden voor het realiseren van voldoende, betaalbare en goede woningen en het voorkomen van dakloosheid en huisuitzettingen, het bewaken van gelijke toegang tot

huisvesting en geschikte huisvesting voor mensen met een beperking en ouderen, woonzekerheid voor iedereen, en zeggenschap voor bewoners over hun woning en leefomgeving (Woonopstand, 2021). Het Woonmanifest (2022) beschrijft dat een eerste voorwaarde voor het oplossen van de wooncrisis is: “breng het ministerie van Volkshuisvesting terug dat zich uitsluitend bezighoudt met beleid dat is gericht op het verwezenlijken van het recht op huisvesting”. Er wordt geëist dat dakloosheid als huisvestingsprobleem behandeld moet worden en dat er fors ingezet moet worden op het voorkomen van dakloosheid en huisuitzettingen, en dat er gezorgd moet worden voor snelle huisvesting van mensen die dakloos raken (Het Woonmanifest, 2022). Er moet een breed toegankelijke volkshuisvesting komen voor lagere én middeninkomens. Er moeten meer sociale huurwoningen komen en de verhuurdersheffing moet worden afgeschaft (Het Woonmanifest, 2022). Daarnaast wordt er ook geëist dat de huurprijzen worden gereguleerd en dat er vaste huurcontracten komen. Er moet niet meer uitgesloten worden op grond van inkomen (Rotterdamwet, gentrificatiebeleid) en er moeten voldoende betaalbare woningen komen voor mensen met een beperking en ouderen. Onevenredige financiële voordelen voor investeerders moet afgeschaft worden en leegstand moet aangepakt worden (Het Woonmanifest, 2022).

De actievoerders en de organisatoren proberen met hun acties sociale gerechtigheid en sociale verandering te eisen. De organisatoren maken meerdere publicaties om aandacht te trekken voor de actie. Daarom moet er voldoende vermogen gemobiliseerd worden om door middel van een politieke organisatie of op straat om dingen te veranderen (Marcuse, 2014). De media proberen de boodschap te framen, zodat individuen gebeurtenissen kunnen identificeren, labelen en waarnemen. De frames kunnen ervoor zorgen dat mensen in actie komen. Sommige frames kunnen meer succesvol zijn dan andere frames. Mogelijk heeft dit onder andere te maken met dat huizen steeds meer gebruikt worden om winst te genereren en dat er belangen zijn om de huizen op te kopen en duurder te maken (Madden & Marcuse, 2016). De vraag is of dit een invloed zou kunnen hebben op hoe de media de woonprotesten framed. De onderzoeksvraag die in dit paper wordt gesteld is als volgt: *Hoe representeren de lokale media en nationale media de woonprotesten in Rotterdam en Amsterdam?*

Met de volgende deelvragen:

Hoe berichten lokale en nationale media over de aanleiding van de woonprotesten?

Hoe ‘framen’ lokale en nationale media de claims die activisten maken op het recht op de stad?

In hoeverre stellen lokale en nationale media het woonprotest en actievoerders in een positief, neutraal dan wel negatief daglicht?

Dit onderzoek heeft zowel een academische als een maatschappelijke relevantie. In de recht van de stad- literatuur wordt er besproken dat iedereen het recht heeft om alle ruimte in de stad te gebruiken om op deze manier zich in hun behoeften te voorzien. Hierbij is het gebruik maken van de ruimte belangrijker dan de mogelijke economische winst (Lefebvre 1967). Als de bewoners geen gebruik kunnen maken van de ruimte moeten zij hun recht claimen. De recht op de stad is een ‘cry’ en een ‘demand’ voor sociale verandering, maar er wordt hierbij te makkelijk vanuit gegaan dat gemarginaliseerde groepen in de samenleving in staat zijn om hun eisen te formuleren en hier aandacht voor krijgen. Het formuleren van hun eisen is namelijk afhankelijk van verschillende framing processen en daarnaast heeft de media-aandacht en – verslaggeving invloed of de eisen erkent worden (Snow & Benford 1988; Snow, Vliegthart & Ketelaars, 2019; Gamson, 1992). Dit wordt in de literatuur review verder uitgewerkt.

Daarnaast is er ook een maatschappelijke relevantie. Een steeds groter wordende groep krijgt met de woningcrisis te maken en hierdoor ontstaat er steeds meer onvrede onder burgers. De armen, de daklozen, de mensen die afhankelijk zijn van uitkeringen en degenen die gediscrimineerd worden, zijn groepen die geen hoge economische plek hebben die hun genoeg macht geeft om het economische systeem te bedreigen (Marcuse, 2014). Bij de wooncrisis is er ook te zien dat ook het middensegment geraakt wordt, waardoor er steeds meer aandacht aan besteed wordt aan de woningnood (Erasmus Universiteit Rotterdam, 2021). De wooncrisis zorgt voor een maatschappelijke ontwrichting, doordat mensen die op zichzelf willen gaan wonen dit niet meer kunnen. Het is mogelijk dat er meer protesten zullen volgen. De manier waarop groepen door de media gerepresenteerd worden kan een uitwerking hebben op de polarisatie van groepen (Boutellier, Van Wonderen, Tan, De Groot & Nieborg, 2017).

2. Literatuur review

Om te onderzoeken hoe de protesten gerepresenteerd worden, moet er gekeken worden welke processen zich afspelen bij het creëren van frames. Allereerst wordt er een beeld geschetst van de achtergrond van de wooncrisis, waarin onder andere het effect van het hedendaags woningbeleid wordt beschreven en de effecten ervan. Daarna volgt er een sectie die het concept ‘Recht op de Stad’ uitlegt. Als laatste wordt het concept ‘framing’ beschreven en hoe de mediadiscours een rol speelt bij het voeden of onderdrukken van collectieve actiekaders.

De wooncrisis

Problemen en schaarste op de huizenmarkt is internationaal een al lang bestaand probleem. In de VS gaat bij bijna de helft van het inkomen van alle hurende huishoudens naar de huur (Madden & Marcuse, 2016). Er werd geloofd dat iedereen recht heeft op residentieel vastgoed, zoals investeerders, intermediaire hypotheekverstrekkers en hypotheekmakelaars, maar ook huizenkopers en huiseigenaren (Stone, 2009). Dit recht was gekoppeld aan de promotie van eigenwoningbezit met het idee om er niet zelf in te wonen (Stone, 2009). Dit is gebaseerd op een reeks mythen, namelijk dat men beter af is als een huiseigenaar dan als een huurder, dat het eigenwoningbezit een verzekering biedt van gratis huisvesting als men met pensioen is, dat huizenbezit een manier is op rijkdom op te bouwen, dat vastgoedwaarden altijd stijgen als ongewenste activiteiten en ongewenste mensen uit de buurt geweerd kunnen worden, dat huiseigenaren volwaardige burgers zijn en huurders niet, dat de mate van maatschappelijke ontwikkeling samenhangt met het eigenwoningbezit en ook de illusie van eigendom door de realiteit van schulden (Stone, 2009).

De huizencrisis is eigenlijk een politiek-economisch probleem, waarbij de vorm van het huisvestingssysteem altijd het resultaat is van strijd tussen verschillende groepen en klassen. Het stellen van de woonvraag betekent het blootleggen van de verbanden tussen maatschappelijke macht en de woonervaring (Madden & Marcuse, 2016). Het bezitten van woningen heeft twee verschillende functies gekregen. Eerst was de functie om in een woning te leven, maar tegenwoordig worden woningen gebruikt om meer winst te genereren (Madden & Marcuse, 2016). Deze twee functies kunnen met elkaar in conflict raken:

Commodification is the name for the general process by which the economic value of a thing comes to dominate its other uses. Products “are only commodities because they have a dual nature, because they are at the same time objects of utility and bearers of value (Madden & Marcuse, 2016).

Het economische systeem is gebaseerd op het idee dat er geen conflict is tussen deze twee functies, maar over de wereld is er een conflict te zien tussen personen die woonruimtes uitbuiten voor winst en personen die huizen willen gebruiken om in te wonen. In deze tijd is er een steeds grotere groei van ongelijkheden. (Madden & Marcuse, 2016). Dit heeft als gevolg dat de macht van de economische elite steeds verder uitbreidt. Zij hebben baat bij de commodificatie van woningen en zij bevorderen de groei hiervan (Madden & Marcuse, 2016). In zijn boek *The Right to the City* (1967) stelt Henri Lefebvre zich een toekomst voor waarin

sociale behoeften niet ondergeschikt zouden zijn aan economische noodzaak, waar woonruimte universeel beschikbaar zou zijn, waar zowel gelijkheid als verschil de basisprincipes van het sociale en politieke leven zouden zijn. In de gefinancialiseerde wereldeconomie zijn huisvesting en stadsontwikkeling een van de belangrijkste processen die het hedendaagse mondiale kapitalisme aandrijven (Madden & Marcuse, 2016). Als Lefebvre gelijk heeft krijgt huisvesting een steeds belangrijkere plaats voor de reproductie van het systeem. Hierdoor kunnen bewegingen via de huizen crisis op een nieuwe manier sociale verandering bereiken (Madden & Marcuse, 2016).

Deze woningcrisis bestaat niet alleen op een globaal niveau, maar ook in Nederland neemt de druk op de woningmarkt toe. Dit komt doordat de populariteit van Nederlandse steden toeneemt. Op de koopmarkt stijgen de prijzen snel en is het lastiger om betaalbare huurwoningen te vinden (Hochstenbach, 2017). Hierdoor is het voor nieuwkomers en buitenstaanders moeilijker om een betaalbare en geschikte woning te vinden. Deze ontwikkelingen kunnen worden gezien als onderdeel van een nieuwe stedelijke wooncrisis (Hochstenbach, 2017). Lang was het garanderen van voldoende betaalbare woningen een centraal onderdeel van de verzorgingsstaat (Van der Schaar, 1987). Inmiddels heeft de staat de accenten verlegd: eigenwoningbezit is aanzienlijk gegroeid; door hypotheekrenteaftrek en meer en grotere hypotheekrentes zijn huizenprijzen de lucht in geschoten, huurwetgeving is versoepeld en woningcorporaties zijn in een marktomgeving te werk gegaan (Bosma, Hochstenbach, Fernandez & Aalbers, 2018). Huisvestingsbeleid is een belangrijk middel om stedelijke ontwikkeling te sturen. Eigenwoningbezit wordt gezien als de ‘superieure’ woning vorm (Ronald, 2008), omdat er wordt gedacht dat het een positieve invloed heeft op individuele huizenbezitters en op de maatschappij als geheel. Eigenwoningbezit verhoogt zowel de economische winstgevendheid en de politieke stabiliteit van het woonsysteem. Het bezitten van een woning zorgt voor sommigen economische bescherming, zoals de welgestelden. Het aflossen van een hypotheek tijdens de werkende jaren is een vorm van sparen voor de oude dag. Voor arbeiders- en middenklasse huishoudens is het streven naar eigenwoningbezit als de enige haalbare manier om aan behoorlijke huisvesting te komen benauwend (Madden & Marcuse, 2016). Zij moeten een groot deel van hun salaris inleveren om hun hypotheek af te lossen. Dit heeft ook politieke consequenties : “The goal of a dream house sets workers working and keeps workers working, fearing job loss, working overtime. The consumer-driven desire of civic privatism tends to produce political quietism.” (Madden & Marcuse, 2016, p. 52). Voor deze huishoudens is het lastiger om andere activiteiten te ondernemen met name hun bereidheid om deel te nemen aan collectieve actie die sociale conflicten met zich mee kan brengen.

Op stedelijk of wijkniveau kan het eigenwoningbezit ook onder andere worden uitgebreid om een groot aantal problemen aan te pakken (Hochstenbach, 2017). Deze problemen hebben te maken met sociale en fysieke buurtproblemen, de economische kracht van steden, en het bieden van woningen en stedelijke milieus die aantrekkelijk zijn voor bewoners van de middenklasse (Hochstenbach, 2017). Beleidsmakers willen verschillende bewoners trekken om een verandering in de bevolkingssamenstelling te bereiken en om sociaaleconomische en/of etnische segregatie in woningen te verminderen (Hochstenbach, 2017). Hoge segregatieniveaus zorgen voor extra negatieve consequenties voor bewoners die in buurten wonen met hoge concentratie van armoede (Wilson, 1987). Deze bewoners hebben dan minder positieve rolmodellen, een minder goede werkethiek, minder bruikbare lokale sociale netwerken en hebben te maken met stigmatisering van buurten. Bij het mixen van bewoners worden er meer dure koopwoningen en meer welvarende bewoners naar de buurten getrokken. Dit gaat vaak ten koste van betaalbare huurwoningen voor bewoners met een lager inkomen (Hochstenbach, 2017). Huurwoningen worden gesloopt en vervangen door nieuwbouw koopwoningen. Dit beleid kan worden beschouwd als een deel van de door de staat geleide gentrificatieprocessen (Smith 2002; Uitermark, Duyvendak & Kleinhans, 2007). Overheidsbeleid kan bestaande gentrificatieprocessen versterken door gentrificatie aan te wakkeren in achtergestelde buurten (Hochstenbach, 2017). Er wordt niet alleen gericht op de verkleining van de omvang van de sociale huurwoningen, maar beleidshervormingen zijn ook gericht op de de- en herregulering van huursegmenten (Hochstenbach, 2017, p. 39). Voorbeelden van dergelijke hervormingen zijn de vermindering van huurdersrechten, een vermindering van staatssubsidies en pogingen om particuliere verhuurders en investeerders meer speelruimte te geven (Kadi & Ronald, 2016). De mensen die de rechten hebben, zoals verhuurders en investeerders, zullen deze niet afstaan. Daarom moet er voldoende vermogen gemobiliseerd worden om door middel van een politieke organisatie of op straat dingen te veranderen (Marcuse, 2014). De armen, de daklozen, de mensen die afhankelijk zijn van uitkeringen en degenen die gediscrimineerd worden, zijn groepen die geen hoge economische plek hebben die hun genoeg macht geeft om het economische systeem te bedreigen (Marcuse, 2014). Zij moeten hun inspanningen bundelen om enige invloed te hebben.

Ook zakelijke investeerders kopen huizen om deze te gentrificeren. Op deze manier kunnen zij meer winst krijgen, omdat ze een hogere huurprijs kunnen vragen. Het effect hierbij is dat de huurders met een lager inkomen weg moeten. Als woningen worden gekocht om winst te genereren, is verplaatsing het voorspelbare resultaat (Madden & Marcuse, 2016). Het verplaatsen van bewoners heeft weinig aandacht gekregen in het debat over gentrificatie, maar

het verplaatsen van bewoners komt wel veel voor (Madden & Marcuse, 2016). Duur ontroerend goed zorgt te weinig voor een plek om te wonen, maar voor de overheid is het aantrekkelijk doordat het globale kapitaal aantrekt. Een stad waar de ‘gevaarlijke klassen’¹ weg zijn gaat niet in verzet (Madden & Marcuse, 2016). Als er meer huishoudens zijn die moeten werken om rond te komen, hoe meer zij gefocust zijn op overleven en vermijden zij de negatieve sancties die tot hun verwijdering zouden kunnen leiden. Volgens Madden en Marcuse (2016) zullen de huisvestigingsbewegingen in de toekomst moeten blijven protesteren, omdat fatsoenlijke en toegankelijke huisvesting geen standaardvoorwaarde is. Huisvesting moet worden geëist en beschermd.

Recht op de stad

Sociale bewegingen proberen het recht op de stad te claimen. Zij beschrijven dat de huizen crisis niet een resultaat is van specifieke mechanismen binnen de financiële markt, maar dat die het resultaat is van de economische logica binnen deze markten: het neoliberalisme. De huizen crisis en gentrificatie zijn veroorzaakt door een model van huisvesting en stadsontwikkeling dat gericht is op investering en winst en niet op het verstrekken van huisvesting (Maeckelbergh, 2012). De frame dat de huizen crisis een gevolg is van het neoliberalisme, is niet alleen belangrijk voor dit perspectief op deze crisis. De bewegingen creëren sociaal-ruimtelijke vormen van agentschap die internationaal zijn, terwijl ze vechten om een specifiek gebouw of om een lokale buurt te redden (Maeckelbergh, 2012). Door sociale bewegingen wordt er een link gelegd tussen de huizen crisis, gentrificatie en het neoliberalisme (Maeckelbergh, 2012). De bewegingen zien het neoliberalisme als een belangrijke 'vijand'. Door het op deze manier te framen resulteert dit in een uitgebreid netwerk van solidariteit, wat op zijn beurt de mobiliteit van de bewegingsactoren vergroot. Doordat de financiële markten en grootschalige bedrijfsinvesteringen een grote rol hebben gespeeld in gentrificatie en de woning crisis, zijn bewegingen over de wereld de crisis gaan interpreteren als een deel van een groter systematisch probleem, namelijk de bevoordeling van winst boven mensen (Maeckelbergh, 2012). Dit is door sociale bewegingen gelabeld als het neoliberalisme. David Harvey (2010) beschrijft dat de neoliberale ideologie berust op het idee dat vrije markten, persoonlijke initiatieven en ondernemerschap de individuele vrijheid het beste garanderen. Tegelijkertijd zijn de belangen van de mensen minder belangrijk dan het vergaren van kapitaal en als er een conflict hiertussen

---

¹ Dit is arbeidersklasse/huurders met een lager inkomen. Zij worden door bijvoorbeeld de overheid gezien als een ‘gevaarlijke klasse’, omdat zij sneller ontevreden kunnen worden doordat er weinig aandacht is voor hun belangen en in opstand komen.

ontstaat, zullen de belangen van de mensen opgeofferd worden (Harvey, 2010). Dit beschrijft het idee wat de sociale bewegingen verstaan onder neoliberalisme. In de “recht op de stad”-literatuur wordt gesteld dat mobilisaties in steden ontstaan als reactie op de “neoliberale verstedelijking” en dat zij hun organisaties gebruiken om de strijd voor een betere en rechtvaardigere stad op gang te brengen (Brenner, Marcuse & Mayer, 2011; Harvey, 2003; Marcuse, 2009; Mitchell, 2003). De sociale bewegingen kaarten de machtsstructuren aan en proberen hun recht op de stad weer terug te claimen (Maeckelbergh, 2012).

In de afgelopen jaren worden de reacties op neoliberale stedenbouw zowel door academici als sociale bewegingen in termen van “het recht op de stad” geformuleerd (Aalbers & Gibb, 2014). De term “recht op de stad” wordt gebruikt door Henri Lefebvre (1967). Een centraal concept is de perceptie van de stad als een ‘oeuvre’, waarbij alle bewoners van de stad de ruimte kunnen gebruiken. Zij kunnen bijdragen aan het ‘oeuvre’ door collectief vorm te geven aan de toekomst van de stedelijke ruimte en door hun stedelijke omgeving actief te bewonen. Dit kan bijvoorbeeld door deel te nemen aan het openbare leven van hun gemeenschap en door toe-eigening van ruimte van hun stad (Lefebvre, 1967). Volgens Lefebvre (1967) heeft iedereen het recht om alle ruimte in de stad te gebruiken om op deze manier zich in hun behoeften te voorzien. Het gebruik van de ruimte is belangrijker dan de economische winst die uit een ruimte gehaald kan worden (Lefebvre 1967).

Als de bewoners geen gebruik kunnen maken van de ruimte moeten zij hun recht claimen. Dit recht heeft een abstract en een concrete dimensie. De abstracte dimensie is het recht om deel van de stad te zijn en om stedelijke ruimtes te creëren (Aalbers & Gibb, 2014): het recht om niet vervreemd te raken van de ruimtes van het dagelijks leven (Mitchell & Villanueva, 2010, p. 667). De concrete dimensie is een concrete aanspraak op sociale, politieke en economische rechten, het recht op onderwijs, werk, gezondheid, vrije tijd en huisvesting (Aalbers & Gibb, 2014). Voor Lefebvre is het recht op de stad een politieke claim: “a cry and a demand for social justice, for social change, for the realization of the potential that technological and human advances had made possible after the Second World War” (Marcuse, 2014, p.5). De ‘cry’ en ‘demand’ komen vanuit de mensen die een tekort hebben aan materiele goederen, wettelijke rechten en aspiratie voor de toekomst (Marcuse, 2009). De ‘demand’ komt vanuit de mensen die onderdrukt worden, waarbij de basis behoeften niet worden vervuld. De ‘cry’ komt vanuit de aspiratie van de mensen die oppervlakkig zijn geïntegreerd in het systeem, maar die worden beperkt in hun mogelijkheden voor creatieve activiteit en die onderdrukt worden in hun sociale relaties (Marcuse, 2009). De mensen die hun recht op de stad willen claimen, willen niet de bestaande stad. Zij willen een recht op de toekomstige stad, waarin de

materiele en behoeften vervuld worden (Marcuse, 2009). Het recht op de stad is geen eindstadium waarin de wereld perfect is, maar het is een constante strijd om stedelijke ruimte te creëren die minder vervreemd is van de mensen die erin wonen (Aalbers & Gibb, 2014). De stad wordt gebruikt als een metafoor voor een nieuwe manier van leven (Marcuse, 2014). Om dit te kunnen bereiken is er een analyse nodig van de machtsstructuren die het ontstaan van dit nieuwe leven tegenhouden. Het idee van Lefebvre is een afwijzing van het heersende kapitalistische systeem (Marcuse, 2009). Kortom, de recht op de stad is een ‘*cry*’ en een ‘*demand*’ voor sociale verandering, maar er wordt hierbij te makkelijk vanuit gegaan dat gemarginaliseerde groepen in de samenleving in staat zijn om hun eisen te formuleren en hier aandacht voor te krijgen.

Framing

Het idee dat gemarginaliseerde groepen in de samenleving in staat zijn om hun eisen te formuleren en hier aandacht voor krijgen zijn verre van evident, omdat het formuleren van eisen afhankelijk is van de strategische framing processen en de erkenning van de eisen wordt gemedieerd door media-aandacht en -verslaggeving. Dit wordt in deze sectie verder uitgelegd.

Het proces van framing komt in de literatuur van sociale bewegingen veel voor (McCurdy, 2012). Frames geven de “schema’s van interpretatie” aan waardoor individuen gebeurtenissen kunnen identificeren, labelen en waarnemen (Snow & Benford, 1992). De frames kunnen ervoor zorgen dat mensen in actie gaan (Snow & Benford, 1992). Hier moet echter wel bij gezegd worden dat dit beeld vrij simplistisch is, aangezien er ook een verschil zit tussen frames en verhalen, waarbij verhalen een nieuw of ander perspectief kunnen bieden (Polleta, 1997). De definitie van Entman (1993) komt in andere studies vaak voor. Volgens Entman (1993) impliceert framing selectie en het creëren van een aandachtstrekker. Er worden een aantal aspecten aangedikt, zodat deze sterker opvallen. Zoals eerder naar voren kwam hebben woningen een tweede functie gekregen: het genereren van winst. Daarnaast is duur ontroerend goed aantrekkelijk doordat het globaal kapitaal aantrekt (Madden & Marcuse, 2016). Het is mogelijk dat dit een invloed zal hebben op het gebruikte frame.

Organisatoren van protesten proberen mensen te werven en dit wordt gedaan door middel van collectieve actieframes. Collectieve actieframes zijn “action-oriented sets of beliefs and meanings that inspire and legitimate the activities and campaigns of a social movement organization” (Benford & Snow, 2000, p. 614). Deze frames zorgen ervoor dat acties een mate van noodzaak en wenselijkheid krijgen. Collectieve frames zijn meer gericht op het mobiliseren van mogelijke aanhangers. Er zijn drie componenten in de collectieve actieframes:

onrechtvaardigheid, macht (agency) en identiteit (Gamson, 1992). De eerste component refereert aan de morele verontwaardiging die tot uiting komt in deze frame. Dit is ook beladen met emotie. Voor deze frame zijn er mensen nodig die deels verantwoordelijk gehouden kunnen worden voor de schade en het lijden (Gamson, 1992). De agency component verwijst naar de realisatie dat het mogelijk is om condities aan te passen door collectieve actie (Gamson, 1992). Verder wordt er gesuggereerd dat 'wij' met zijn allen iets kunnen doen in deze situatie. De identiteit component verwijst naar het proces van het definiëren van deze 'wij'. Deze 'wij' heeft vaak een 'zij' als oppositie die andere waarden heeft. Zonder een goed gedefinieerde 'zij' zal het doelwit van collectieve actie abstracter blijven, zoals honger, ziekte, armoede of oorlog (Gamson, 1992). In het geval van de woonopstand kan de gedefinieerde 'zij' bijvoorbeeld de overheid zijn of zakelijke investeerders.

De media kan deze collectieve actiekaders op een manier neerzetten waardoor deze actiekaders worden ondermijnd of aangemoedigd (Gamson, 1992). De onrechtvaardigheidsframe kan worden aangemoedigd als menselijke actoren centraal staan in het begrijpen van de omstandigheden. Journalisten hebben de neiging om een narratief te schetsen waarbij er een grotere focus ligt op gemotiveerde actoren dan op structurele oorzaken. In het geval van de woonprotesten is het mogelijk dat er bijvoorbeeld geen aandacht wordt gegeven aan de belangen van de overheid en zakelijke investeerders en dat het woonsysteem gebouwd staat op maatschappelijke macht en niet op de woonervaring (Madden & Marcuse, 2016). In dit geval zullen onrechtvaardigheidskaders een slecht instrument zijn voor collectieve actie, maar er worden wel doelen zichtbaar gemaakt in manieren die onrechtvaardigheidskaders lijken aan te wakkeren (Gamson, 1992). Bij het onderdeel agency is het vooral belangrijk dat de aandacht wordt getrokken naar de groep die verandering wil brengen. Hierbij maakt het niet uit of zij negatief of positief afgebeeld worden, omdat ze alsnog de indruk krijgen dat ze serieus worden genomen (Gamson, 1992). Het gevoel van agency onder gewone burgers wordt in de meeste samenlevingen ontmoedigd. Cultuur en sociale structuur zorgen samen voor collectieve hulpeloosheid, zodat de mogelijke participanten gaan geloven dat zij de situatie niet kunnen veranderen (Gamson, 1992). Als laatste heeft de media de neiging om maar een onderdeel van de identiteit te laten zien. Er zijn namelijk meerdere aspecten van collectieve identiteit en het is heel goed mogelijk dat de berichtgeving in de media een deel van de identiteit van de groep versterkt en tegelijkertijd andere delen tegenspreekt of ondermijnt (Gamson, 1992).

Het succes van collectieve actiekaders hangt af van of ze zich bezighouden met "diagnostisch framing", "prognostisch framing" en "motiverende framing" (Snow & Benford 1988). Deze zijn nodig voor het mobiliseren van participanten. Als de media deze frames belicht

in de publicaties zal dat waarschijnlijk ook een invloed kunnen hebben op hoeverre de collectieve actiekaders slagen. Diagnostisch framing bestaat uit twee aspecten: een diagnose van een gebeurtenis die problematisch is en die verandering nodig heeft; en het toekennen van schuld of verantwoordelijkheid voor de geproblematiseerde gang van zaken (Snow, Vliegthart & Ketelaars, 2019). Prognostische framing omvat een oplossing voor het probleem met een plan van aanpak en tactieken om het uit te voeren, en vaak een weerlegging van de voorgestelde oplossingen van de tegenstander (Snow, Vliegthart & Ketelaars, 2019). Als laatste is er motiverende framing. Deze omvat de uitwerking van beweegredenen voor actie die verder gaat dan de diagnose en prognose. Dit wordt ook gezien als de *agency* component in collectieve actie frames (Gamson, 1992). Motiverende framing legt de nadruk op de ernst van het probleem, de urgentie om nu in plaats van later actie te ondernemen, de effectiviteit van het meedoen aan de protesten, de morele noodzaak om dit te doen, en de verbetering van de omstandigheden als resultaat van het meedoen aan de zaak (Benford, 1993). Een kenmerk van deze vorm van framing is dat er vaak emotie wordt gebruikt (Snow, Vliegthart & Ketelaars, 2019). Aangezien de wooncrisis mensen onder druk zet omdat ze geen geschikte woning kunnen vinden, is het mogelijk dat de organisatoren dit gebruiken om mensen te motiveren om mee te doen met de opstand. Benford en Snow (2000) vullen dit aan met een ander proces dat belangrijk is voor het genereren van collectieve actiekaders. Sommige gebeurtenissen worden namelijk aangedikt, zodat deze gebeurtenissen meer in het oog springen dan andere (Snow, Vliegthart & Ketelaars, 2019). Snow (2004) noemt dit ook *focusing attention*, waarbij de frames bepalen waar de aandacht op ligt. Volgens Brown en Mourão (2021) is de aandacht op de protesten vanuit de media belangrijk voor het publieke begrip voor de protesten. Negatieve framing heeft nadelige effecten op het vermogen van mensen om contact te maken met het nieuwspubliek. Demonstranten moeten daarom niet gewelddadige tactieken gebruiken, omdat dit averechtse effecten heeft op het vermogen om steun te krijgen van het algemene publiek. De media kan door *focusing attention* extra aandacht leggen op de gewelddadige tactieken.

Of een frame dominant wordt hangt af van de discursieve velden die zich ontwikkelen in de loop van het debat over kwesties en gebeurtenissen (Snow, Vliegthart & Ketelaars, 2019). Discursieve velden zijn verzamelingen van overtuigingen en waarden van verschillende groepen waarvan de belangen zijn afgestemd op de kwesties of gebeurtenissen en die dus een belang hebben bij wat er wel of niet wordt gedaan aan die gebeurtenissen (Snow, Vliegthart & Ketelaars, 2019). Overheden en zakelijke investeerders hebben er een belang bij dat er veel duurdere huizen zijn, aangezien daar winst mee te genereren is en burgers minder snel in opstand komen (Madden & Marcuse, 2016). Daarom bestaat er de verwachting dat dit een

negatieve invloed heeft op hoe de media de woonprotesten representeert. Het concept discursieve kansenstructuren is verwant aan discursieve velden. Discursieve kansenstructuren omvatten ideeën en waarden die sommige collectieve actie kaders ontvankelijker maken. Beide gaan over de contexten waarin bewegingen zich afspelen (Snow, Vliegthart & Ketelaars, 2019). Als er belangen zijn om de wooncrisis niet aan te pakken, is de kans kleiner dat de woonprotesten aandacht krijgen of positief worden afgebeeld. Ook kan een frame dominant worden als deze beter kan concurreren met andere frames. Dit gebeurt bij frame kristallisatie, waarbij het object van een frame minder nieuwswaardig wordt of er is meer bewijs gevonden voor een bepaald frame dan voor andere (Snow, Vliegthart & Ketelaars, 2019). Tijdens de woonprotesten is er bijvoorbeeld sprake geweest van politiegeweld. Dit zou in de publicaties vaak naar voren kunnen komen, omdat dit nieuwswaardiger is dan een vredig verlopen protest. Echter, de media heeft verder de neiging om minder op het negatief handelen van de politie te focussen (Brown, 2021). Vaak worden de protesteers, zoals bij de *Black Civil Rights* protesten, negatief afgebeeld door te focussen op de emotionele en verstorende acties (Brown, 2021). De politie krijgt een aanzienlijke mate van anonimiteit in de context van protesten en hun gedrag werd zelden genoemd (Brown, 2021). Als laatst heeft de media ook invloed op het handelen van de politie tijdens protesten. De mate van repressie vanuit de politie die protesteers ervaren hangt af van het soort protest en het resultaat daarvan (Wisler & Giugni, 1999). Als het bestaande systeem wint in de publieke sfeer dan heeft de politie een mildere houding dan als het bestaande systeem aan het wankelen wordt gebracht. Daarnaast neemt de politie ook een milde houding aan als er veel media aandacht is tijdens de campagne (Wisler & Giugni, 1999). De politie probeert de publieke opinie over de protesten niet te negeren, omdat ze anders minder prestige en middelen krijgen (Wisler & Giugni, 1999).

Kortom, collectieve actie frames zorgen ervoor dat acties een mate van noodzaak en wenselijkheid krijgen en zijn gericht op het mobiliseren van aanhangers. De media kan een invloed hebben op welke frame dominant kan worden. Daarnaast hangt het succes af of ze zich bezighouden met de drie *core framing tasks* en van de discursieve velden. Deze frames en de manieren waarop deze dominant worden, kunnen handvatten bieden om de manieren van de representatie door de media en de actiegroepen te begrijpen.

3. Methodologie

Om de onderzoeksvraag te beantwoorden is er gebruikt gemaakt van een kwalitatieve inhoudsanalyse waarin media publicaties worden geanalyseerd. Deze stukken beschrijven de woonprotesten om te kunnen bekijken hoe de media de woonprotesten in Rotterdam en

Amsterdam representeren. Dit zijn publicaties uit lokale kranten uit Amsterdam en Rotterdam en nationale kranten. Allereerst werd er gezocht welke lokale en nationale kranten er zijn en vervolgens werd er gekeken welke kranten een artikel hebben gepubliceerd over de protesten. Deze publicaties staan in bijlage 1. De samples zijn gezocht aan de hand van de volgende zoektermen: woonprotesten, woonopstand, wooncrisis, woonprotesten en organisaties, huizentekort, enzovoort. Daarnaast zijn de bronnen verzameld uit de periode 2021 tot het heden, omdat in deze periode de woonprotesten begonnen (HET WOONPROTEST, z.d.). Er zijn publicaties verzameld totdat er een saturatie is. Er is sprake van saturatie op het moment dat er overeenkomsten gaan ontstaan tussen de manieren van frames. De gevonden lokale kranten zijn: Dagblad010, De Ster Online, De Havenloods, Indebuurt Amsterdam en Rotterdam, NHnieuws Amsterdam, OpenRotterdam,, Parool Amsterdam, Rijnmond Rotterdam, Rodi Amsterdam, Vandaag en Morgen Rotterdam, Versbeton en Vrijetijd Amsterdam. De gevonden nationale kranten zijn: het AD binnenland, Telegraaf, NOS, RTLnieuws, NRC, Nu.nl en de Volkskrant. Dit zijn de nieuwsmerken met het grootste bereik (Bakker, 2021). Lokale kranten zijn inbegrepen, zodat mogelijk de verschillende contexten in Amsterdam en Rotterdam vergeleken kunnen worden. Amsterdam hanteert bijvoorbeeld een formule van 40% sociale huur, 40% middeldure huur en koop en 20% dure huur- en koop, zodat het een gemengde stad blijft. De sloop van woningen is dankzij het Amsterdamse Sloopkader minder vanzelfsprekend geworden (Gemeente Amsterdam, 2017). Rotterdam focust zich op het bouwen van woningen voor het middensegment en het slopen van of samenvoegen van de goedkopere voorraad (Gemeente Rotterdam, 2016). Uiteindelijk zijn er weinig verschillen gevonden tussen de lokale kranten gevonden. Er zijn nationale kranten toegevoegd, zodat er voldoende data zou zijn om te analyseren. Daarnaast kunnen de nationale kranten ook laten zien hoe de media de protesten representeert.

In dit kwalitatieve onderzoek is er een vorm van *grounded theory* gebruikt, waarbij er naar patronen wordt gezocht die mogelijk naar algemene principes wijzen (Babbie, 2016). In de analyse is er gezocht naar algemene patronen uit de geobserveerde data om theorieën te vormen. Deze vorm is gekozen omdat er een theorie moet worden opgesteld van de manieren waarop protesten geframed worden door de media. Hierbij is er een inductief codeboek opgezet, waarbij er een codeboek wordt opgezet aan de hand van de uitkomsten van de documenten (Babbie, 2016). Op deze manier wordt er geprobeerd om een theorie te creëren op basis van de uitkomsten (Babbie, 2016). De documenten worden in Atlas.ti geanalyseerd waarbij er vanuit de documenten codes zijn gemaakt. Deze codes gaan over welke frames in de stukken voorkomen en welke uitwerkingen deze frames hebben. Deze zijn vervolgens gegroepeerd en

uiteindelijk zijn er typologieën gemaakt om de verschillende typen frames te achterhalen. In de resultatenparagraaf zijn de uitkomsten beschreven aan de hand van citaten uit de documenten. Er is voor kwalitatief onderzoek gekozen, omdat er getracht wordt om de verschillende representatievormen van de protesten te achterhalen (Creswell & Poth, 2018).

4. Resultaten

In de analyse komen er drie hoofdthema's naar voren die een antwoord geven op hoe de lokale- en nationale media de woonprotesten in Rotterdam en Amsterdam representeert. Deze thema's zijn in drie secties uiteengezet. In de eerste sectie komen de aanleidingen van het woonprotest aan bod. Vervolgens komt er in de tweede sectie naar voren hoe de betogers hun recht op de stad opeisen en in de laatste sectie wordt de media aandacht voor het politieoptreden besproken.

De aanleiding van het woonprotest

In de artikelen worden de oorzaken aangekaart van de woningcrisis en wat precies de aanleiding was voor de protesteerders om te protesteren. Er is de afgelopen jaren te weinig is gedaan door Den Haag en er wordt in het huidige beleid te weinig rekening gehouden met de oorspronkelijke bewoners in de veranderde wijken. Door gebrekkig woonbeleid en door het afbouwen en te weinig bouwen van de sociale woningbouw zijn er problemen ontstaan. Den Haag wordt ook deels verantwoordelijk gehouden voor de bestaande problemen. Dit is diagnostisch framing waarbij er een diagnose benoemt wordt van een gebeurtenis die problematisch is en die verandering nodig heeft; en het toekennen van schuld of verantwoordelijkheid voor de geproblematiseerde gang van zaken (Snow, Vliegthart & Ketelaars, 2019). Een probleem wat wordt benoemd zijn de stijgende huurprijzen en dat het steeds lastiger wordt om aan een woning te komen:

Door onder meer de stijgende huizenprijzen en groeiende wachtlijsten voor sociale huurwoningen is het steeds moeilijker aan een woning te komen. "Honderdduizenden mensen staan op jarenlange wachtlijsten, huizenprijzen schieten als een raket omhoog en het aantal daklozen is in tien jaar verdubbeld", constateert de organisatie (NU.nl 4, 2021).

De goedkope woningen worden gesloopt in wijken waar veel armere mensen of mensen met een migratieachtergrond wonen om in plaats daarvan duurdere koopwoningen neer te zetten. De organisatoren van de protesten zijn bezorgd dat "het verminderen van het aantal betaalbare huizen meer kwetsbare mensen in een lastig parket brengt, met een risico op armoede en dakloosheid" (Volkskrant 1, 2021). In NU.nl (3, 2021) wordt er benoemd dat het

herstructureringsbeleid ten koste gaat van mensen van kleur, minderheden en minderbedeelden, omdat het beleid zich niet richt op de bestaande bewoners van een wijk. Zoals ook in het theoretisch kader naar voren komt worden huurwoningen worden gesloopt en vervangen door nieuwbouw koopwoningen:

Van de 524 sociale huurwoningen komen er maar 137 terug. Er worden 101 huurwoningen gebouwd die in de vrije sector zullen vallen. Die woningen zijn onbetaalbaar voor veel huidige bewoners. 143 woningen gaan de verkoop in, vrijwel zeker tegen prijzen die de oorspronkelijke bewoners ook niet kunnen opbrengen (Volkskrant 1, 2021).

Dit beleid kan worden beschouwd als een deel van de door de staat geleide gentrificatieprocessen (Smith 2002; Uitermark, Duyvendak & Kleinhans, 2007). Ook is er terug te zien dat vernieuwingen worden ingezet om het imago van een buurt te verbeteren: “Volgens woningcorporatie Vestia is vernieuwing van de Tweebosbuurt noodzakelijk. De sociale huurwoningen zouden zijn verouderd en niets doen leidt volgens Vestia tot problemen in de wijk en een verslechterd imago.” (NOS Nieuws 1, 2021). Beleidsmakers willen verschillende bewoners trekken om een verandering in de bevolkingssamenstelling te bereiken en om sociaaleconomische en/of etnische segregatie in woningen te verminderen (Hochstenbach, 2017). Er wordt bij dit woonbeleid niet gelet op de belangen van de oorspronkelijke bewoners:

Ook Sordam steunt het woonprotest: "Met dit woonbeleid houden ze geen rekening met de wensen van de mensen en dat is echt niet fijn. Ik ben per maand 100 euro meer gaan betalen voor mijn woning terwijl die in slechtere staat is. Dat is niet eerlijk (NOS Nieuws 1, 2021).

David Harvey (2010) beschrijft dat de neoliberale ideologie berust op het idee dat vrije markten, persoonlijke initiatieven en ondernemerschap de individuele vrijheid het beste garanderen. Hierbij zijn de belangen van de mensen minder belangrijk dan het vergaren van winst (idem). Dit is terug te zien bij deze woningcrisis, omdat de bewoners niet het idee hebben dat er op hun belangen wordt gelet. Daarnaast is de motto van de betogers: “Het motto van de demonstratie was ‘Huizen voor mensen, niet voor winst’” (DeHavenloods Rotterdam 2, 2021). Hier is dus ook te zien dat de betogers erkennen dat het genereren van winst een probleem is in de wooncrisis.

Verder komt er naar voren dat er in de afgelopen jaren te weinig huizen zijn gebouwd: “Tijdens de kredietcrisis, tien jaar geleden, is veel te weinig gebouwd. Er komen steeds meer eenpersoonshuishoudens en Rotterdam is mateloos populair bij mensen van buiten de stad die hier naartoe (willen) verhuizen.” (NRC 2, 2021). Hierin bestaat er de toon dat onder andere de overheid fouten heeft gemaakt in het woonbeleid door te weinig te bouwen. Het idee dat er een

schuld ligt bij de overheid komt in de volgende citaten nog beter naar voren: “Over hypotheekrenteaftrek of vermogensongelijkheid wordt niet gerept. De formerende partijen zullen meer lef moeten tonen dan dat. Er moeten politieke risico’s genomen worden” (AD, 2021). Het is een ‘kolossale wooncrisis’ die elke dag meer slachtoffers maakt. De overheid doet nu te weinig om de wooncrisis aan te pakken. Ook vinden de politieke partijen dat Den Haag wat moet gaan doen: “We hebben lokaal aan alle knoppen gedraaid om de stad betaalbaar te maken, verweert SP-fractievoorzitter Erik Flentge zich. We hebben nu hulp vanuit Den Haag nodig.” (NHnieuws Amsterdam 1, 2021). Daarnaast heeft de overheid ook verkeerde stappen genomen om de wooncrisis aan te pakken: “De invoering van startersleningen en het afschaffen van de overdrachtsbelasting voor starters waren goed bedoeld, maar hebben ertoe geleid dat jonge huizenkopers nu zwaardere hypotheekleningen moeten afsluiten, met alle risico’s die daarbij horen” (NRC 1, 2021). Er wordt verder genoemd dat het kabinet de huren heeft gemaximaliseerd in de vrije sector en bevroren voor de sociale huur, maar dit is niet genoeg:

Volgens Trip is ‘pleisters plakken’ niet genoeg. “Er worden voorzichtig stapjes in de goede richting gezet, maar volkshuisvesting staat nog niet voorop. Er is echt een breuk nodig met het woonbeleid van de afgelopen jaren, blijkt ook uit de signalen die we van jongeren krijgen (Parool Amsterdam, 2021).

Hierin is ook een component terug te vinden van de collectieve actie frames, namelijk onrechtvaardigheid. Dit component refereert aan de morele verontwaardiging die tot uiting komt in dit frame. Dit is ook beladen met emotie. Voor deze frame zijn er mensen nodig die deels verantwoordelijk gehouden kunnen worden voor de schade en het lijden (Gamson, 1992). De mensen die dus deels verantwoordelijk worden gehouden in de wooncrisis is volgens de betogers de overheid die te weinig of geen goede stappen onderneemt om de toestand van de wooncrisis te verbeteren. Ook motiverende framing komt naar voren. Motiverende framing omvat de uitwerking van beweegredenen voor actie die verder gaat dan de diagnose en prognose. Hierbij wordt de nadruk gelegd op de ernst van het probleem, de urgentie om nu in plaats van later actie te ondernemen, de effectiviteit van het meedoen aan de protesten, de morele noodzaak om dit te doen, en de verbetering van de omstandigheden als resultaat van het meedoen aan de zaak (Benford, 1993). Een kenmerk van deze vorm van framing is dat er vaak emotie wordt gebruikt (Snow, Vliegenthart & Ketelaars, 2019). Zo wordt de ernst benadrukt dat er snel iets aan de wooncrisis moet worden gedaan: “De overheid moet onmiddellijk actie ondernemen om ervoor te zorgen dat het de grip herpakt op de escalerende prijzen “ (nu 3).

Daarnaast wordt er geprobeerd om de urgentie te benadrukken om zo snel mogelijk de wooncrisis aan te pakken:

Juist in de woningcrisis kunnen groepen burgers makkelijk tegenover elkaar komen te staan. Jongeren versus ouderen. Huurders versus kopers. Kopers versus beleggers. En als er geen landgenoten meer zijn om boos op te worden, zijn er altijd nog statushouders en arbeidsmigranten om de ergernis op te botvieren. Zo bezien gaat de wooncrisis ook steeds meer over het bewaren van de maatschappelijke vrede (NRC 1, 2021).

Ook door de ervaringen te delen van de slachtoffers van het woonbeleid komt er meer emotie in de boodschap van de organisatoren:

Ook Bianca Sordam (45) moest vertrekken uit de Tweebosbuurt. Zeven jaar lang woonde ze er met haar vier kinderen. Twee jaar geleden verhuisde ze naar de wijk Charlois. "Toen ik hoorde dat ik moest vertrekken was ik echt heel erg verdrietig. Het kwam voor mij als een schok."... "Mijn woonkamer en keuken zijn veel kleiner dan waar ik woonde. Ik heb spullen weg moeten doen omdat ik ze niet kwijt kon. En de woning is in slechtere staat dan waar ik eerst woonde (NOS Nieuws 1, 2021).

Claims tot het recht op de stad

De betogers proberen hun recht op de stad te claimen door aan te geven wat er aangepakt moet worden. Dit valt onder prognostische framing die een oplossing voor het probleem omvat met een plan van aanpak en tactieken om het uit te voeren, en vaak een weerlegging van de voorgestelde oplossingen van de tegenstander (Snow, Vliegthart & Ketelaars, 2019). Volgens de organisatoren moet de hypotheekrenteaftrek versneld moet worden afgebouwd, de verhuurderheffing en de starterslening moeten worden afgeschaft en er moeten meer woningen komen. Hierbij is Den Haag verantwoordelijk om de crisis op te lossen.

De verzorgingsstaat was eerst verantwoordelijk voor het garanderen van voldoende betaalbare woningen (Van der Schaar, 1987). Nu focust het zich op het eigenwoningbezit, de hypotheekrenteaftrek, de huurwetgeving en de woningcorporaties (Bosma, Hochstenbach, Fernandez & Aalbers, 2018). De oprichters van de woonopstand vinden dat de hypotheekrenteaftrek versneld moet worden afgebouwd. Verhuurders van woningen zouden daarvoor een vergunning moeten krijgen (RTLnieuws 3, 2021). Daarnaast moet ook de verhuurderheffing worden afgeschaft. In één van de eisenpunten van de Woonopstand staat: "Zorg voor breed toegankelijke volkshuisvesting voor lagere én middeninkomens: stop de afbraak van de sociale sector, schaf de verhuurderheffing af, en investeer vanuit het rijk

minstens 4 miljard per jaar extra in betaalbare woningen, verduurzaming, en leefbare wijken.” In de artikelen wordt ook uitgelegd waarom de verhuuderheffing moet worden afgeschaft:

Hij noemt de verhuuderheffing 'een rooftocht op de kas van de woningcorporaties'. Dat is geld bedoeld om woningen mee te bouwen en huren te verlagen. Die heffing moet onmiddellijk stoppen. Ook vindt hij dat lokale gemeenten meer middelen moeten krijgen om de woningmarkt te kunnen temmen. De Haagse wetten werken ons soms tegen. Het moet mogelijk worden om huren te maximeren (NHnieuws Amsterdam 1, 2021).

Ook moeten er meer woningen komen: “De oplossing is: bouwen, bouwen, bouwen. We hebben met onze VVD-wethouder vol ingezet op nieuwbouw. Deze periode komen er bijna 15.000 woningen bij in Rotterdam, meer dan ooit” (NRC 2, 2021). Het rijk zou “minstens 4 miljard euro per jaar extra moeten uittrekken” om meer betaalbare woningen te bouwen en om te verduurzamen. Echter, het demissionaire kabinet heeft maar 1 miljard euro vrijgemaakt voor het bouwen van extra woningen, verspreid over tien jaar (RTLnieuws 3, 2021). Er moet dus meer geld worden uitgetrokken volgens de organisatoren. Verder wordt er genoemd dat er gebouwd moet worden naar behoefte, zodat er een woningvoorraad groeit die past bij het Rotterdam van de toekomst: “Een woningvoorraad waarin voldoende woningen zijn voor starters en middengroepen, voor agenten, leraren en verpleegkundigen. Dit zorgt ervoor dat de doorstroming weer op gang komt, essentieel voor een gezonde en eerlijke woningmarkt” (NRC 2, 2021). Er zijn verder plannen gemaakt door de VVD om meer koopwoningen in het middensegment te creëren en dat starters meer bescherming en rechten moeten krijgen op de woningmarkt:

Naast bouwen nemen we gerichte maatregelen om de uitwassen in de woningmarkt aan te pakken. We bieden starters meer kansen door een opkoopbescherming, zodat koopwoningen niet door beleggers voor hun neus worden weggekaapt. Tegelijk is het mogelijk bij de gemeente een starterslening aan te vragen, zodat ze de stap naar een koopwoning kunnen zetten (NRC 2, 2021).

De oprichters van de Woonopstand vindt een starterslening echter een minder goed idee:

De invoering van startersleningen en het afschaffen van de overdrachtsbelasting voor starters waren goed bedoeld, maar hebben ertoe geleid dat jonge huizenkopers nu zwaardere hypotheekleningen moeten afsluiten, met alle risico's die daarbij horen. DNB stelt voor

om geen beleid meer te maken dat de bestedingsruimte van kopers vergroot. Moedig mensen niet aan om mee te doen aan de gekte, maar bescherm ze ertegen – en pak de gekte zelf aan. (NRC 1, 2021).

Ook benoemen de betogers de stijgende huur- en huizenprijzen die aangepakt moeten worden. Hierbij wordt er gesteld dat Den Haag en de gemeenten dit moeten doen:

Ook moeten politiek Den Haag en de gemeenten de grip op de stijgende huur- en huizenprijzen herpakken, 'parasitaire beleggers' aanpakken en moeten overheden zorgen dat er een einde komt aan racisme en klassendiscriminatie in het woon- en sloopbeleid (RTLnieuws 1, 2021).

Om de betaalbaarheid van woningen te garanderen zouden de huurprijzen gereguleerd moeten worden. “Om het opdrijven van de prijzen van koopwoningen te voorkomen zou vermogen zwaarder moeten worden belast en inkomen uit werk minder” (RTLnieuws 3, 2021). Verder komt er nog een punt van verbetering naar voren. Hierbij wordt weer vermeld dat de overheid een stap zou moeten ondernemen:

De landelijke overheid moet ervoor zorgen dat de markt onaantrekkelijker wordt voor grote (buitenlandse) beleggers. De overheid kan dit doen door leegstand te beboeten door middel van een leegstandsheffing, een brede opkoopbescherming in te voeren, huurinkomsten te belasten en het verbieden van het opkopen van corporatiebezit door beleggers (NU.nl 3, 2021).

Doordat de artikelen telkens verwijzen dat Den Haag voor verandering moet zorgen wordt er een concrete ‘zij’ gecreëerd die andere waarden heeft. Door maar 1 miljard euro uit te geven in plaats van 4 miljard laat bijvoorbeeld zien dat het aanpakken van de wooncrisis in Den Haag minder hoog op de agenda staat. Hierdoor is het ook makkelijker voor de betogers om een ‘wij’, een stuk identiteit, te vormen (Gamson, 1992).

Media aandacht voor politieoptreden

Tijdens de woonprotesten was er zowel in Amsterdam als in Rotterdam een groep demonstranten die volgens de politie geweld gebruikte waarop de politie moest ingrijpen. De hoofdbevinding uit deze sectie is dat deze berichtgevingen de neiging hebben om het bericht

van de demonstranten onder te sneeuwen, waardoor deze op de achtergrond komt te staan. Dit is te koppelen aan het begrip *focusing attention*, waarbij er gebeurtenissen worden aangedikt, zodat deze gebeurtenissen meer in het oog springen dan andere (Snow, Vliegthart & Ketelaars, 2019). Het is opvallend dat er veel wordt gefocust op het politieoptreden, omdat er juist in andere onderzoeken naar voren kwam dat de media zich vaak niet richt op het handelen van de politie en zich meer focust op het gebruikte geweld van de betogers (Brown, 2021). Mogelijk wordt er gefocust op het politieoptreden, zodat de boodschap van de betogers minder goed naar voren komt. Dit komt mogelijk doordat er sprake is van discursieve velden waarbij er verzamelingen van overtuigingen en waarden zijn van verschillende groepen waarvan de belangen zijn afgestemd op de kwesties of gebeurtenissen, en die dus een belang hebben bij wat er wel of niet wordt gedaan aan die gebeurtenissen (Snow, Vliegthart & Ketelaars, 2019). Mogelijk hebben verschillende actoren belangen bij het in stand houden van het huidige woonsysteem.

Er zijn artikelen waarin het politieoptreden kort benoemd werd en sommigen zijn zelfs vrij positief over het ingrijpen. In Amsterdam was er bijvoorbeeld een groep demonstranten die een pand wilde kraken. Femke Halsema zei in een artikel van NU.nl (6, 2022) dat “kraken strafbaar is en dat het besluit tot optreden met haar expliciete instemming is gedaan”. Ook wordt er in de publicaties veel aandacht gegeven wat het kraakgroepje precies heeft gedaan:

De groep zou schroeven uit de kozijnplanken hebben gehaald. Toen de politie, die daar vlakbij was, wilde ingrijpen, werden ze tegengehouden en werden er barricades opgeworpen, aldus een woordvoerder. De groep demonstranten is vervolgens ingesloten in de Eggertstraat, achter de Nieuwe Kerk (NHnieuws Amsterdam 3, 2021).

Dit is geschreven op basis van informatie van de politie. Door deze details te melden wordt er ook extra aandacht gegeven aan het groepje demonstranten die geweld pleegden volgens de politie en op deze manier komen de protesten meer destructief over. Verder wordt er in de publicaties bericht dat het zowel in Rotterdam als in Amsterdam maar een klein groepje geweld gebruikte en sommige melden dat het groepje eigenlijk losstaat van de protesten zelf: “De politie benadrukt dat het gaat om aanhangers van de kraakbeweging en niet om de gemiddelde demonstrant die er vandaag was” (NHnieuws Amsterdam 3, 2021). Een politiechef meldt ook dat de kraakbeweging die werd aangehouden dat het “smet is op een verder goed verlopen dag”.

Sommige berichtgevingen zijn echter kritischer. Volgens de politie (NOS 3, 2021; DeHavenloods Rotterdam 1, 2021; Telegraaf 2, 2021) waren bij de opstanden in zowel

Amsterdam als in Rotterdam groepen aanwezig die gewelddadig handelende naar de politie en wapens bij zich droegen: "Nadat de groep was geïsoleerd reageerde een kleine groep andere demonstranten met geweld tegen de politie...Negen mensen zijn opgepakt, voor verboden wapenbezit, schennis, opruiing en belediging" (NOS 3, 2021). De politie probeerde doormiddel van gemaakte drone beelden te laten zien dat een groep geweld gebruikte. In verschillende artikelen worden er vraagtekens bij gezet of de verklaring van de politie klopte. In het artikel van het NRC (3, 2021) wordt ook benoemt dat het wapen dat wat werd gevonden een aardappelschilmesje was wat ook gebruikt kon worden om de kartonnen borden bij te snijden die gebruikt werden bij het protest:

Toen ik terugmailde met de vraag wat voor wapens dan precies, was het antwoord: „Een mes.” Dat was technisch correct, maar wat schetst echter mijn verbazing toen ik later hoorde dat bij het fouilleren van die honderd demonstranten op de Erasmusbrug (de plek waar we het heel de tijd over hebben) slechts één ‘verboden wapen’ werd gevonden: een aardappelschilmesje (NRC 3, 2021).

Daarnaast wordt er gezegd dat geen enkel beeld volledig is en dat de dronebeelden ook geselecteerde momentopnamen zijn. Naast de berichtgeving over het politieoptreden werden de eisen en de wensen van de oprichters van de woonopstand kort benoemd, maar werd door de informatie van het politieoptreden ondergesneeuwd. Dit kan als consequentie hebben dat het bericht van de woonprotesten minder goed overkomt bij de lezer en dat de woonprotesten meer geassocieerd worden met het politieoptreden:

En zelfs als dat onze VAR-rol komt aflossen, zelfs als dat een objectieve schuldige zou kunnen aanwijzen – penalty voor Woonopstand – heeft er dan iemand dit woonprotest ‘gewonnen’? Welnee, de wooncrisis is er geen millimeter mee geholpen. De schaduwkant van elke beeldenstrijd. Waar het om ging, verdwijnt uit beeld (NRC 4, 2021).

De organisatoren van de Woonopstand hebben op hun eigen site een persbericht geplaatst met een reactie op het politiegeweld. Er komt in het bericht naar voren dat de politie de beweging negatief probeert neer te zetten door op te treden tijdens het protest:

Wij veroordelen ten sterkste de poging vanuit de politie om onze beweging te criminaliseren en te verdelen. Het was de politie die besloot te escaleren en een groot deel

van de mededemonstranten verdacht te maken en te arresteren voor het dragen van zwarte kleding. Onder toezicht van burgemeester Aboutaleb is er onnodig geëscaleerd en wij roepen de politiek om hiertegen stelling te nemen (Woonopstand persbericht 1, 2021).

Gamson (1992) beschrijft dat de media de neiging heeft om maar een onderdeel van de identiteit van een groep laat zien. De media kan een deel van de identiteit versterken en tegelijkertijd andere delen tegenspreken of ondermijnen. In het geval van de woonprotesten heeft de media de neiging om alleen een klein groepje demonstranten te laten zien en de reactie vanuit de politie. De rest van de woonprotest wordt minder belicht. Echter, dit zou volgens Gamson (1992) niet altijd een groot probleem hoeven te zijn. Bij de tweede component van de collectieve actie frames, namelijk agency, is het vooral belangrijk dat de aandacht wordt getrokken naar de groep die verandering wil brengen. Hierbij maakt het niet uit of zij negatief of positief afgebeeld worden, omdat ze alsnog de indruk krijgen dat ze serieus worden genomen (Gamson, 1992).

5. Conclusie

Naar aanleiding van de wooncrisis probeerden actievoerders en de organisatoren van de woonopstand met hun acties sociale gerechtigheid en sociale verandering te eisen. De organisatoren maken meerdere publicaties om aandacht te trekken voor de actie. De media proberen de boodschap te framen, zodat individuen gebeurtenissen kunnen identificeren, labelen en waarnemen. Hierbij zijn sommige frames meer succesvol dan andere. Dit kan komen doordat sommige actoren belangen hebben aan de vrijheid om winst te genereren via woningen. De vraag is of dit een invloed zou kunnen hebben op hoe de media de woonprotesten framed. Deze paper probeerde te achterhalen hoe de lokale media en nationale media de woonprotesten in Rotterdam en Amsterdam presenteren. Daarbij werd er gekeken hoe lokale en nationale media berichten over de aanleiding van de woonprotesten, hoe lokale en nationale media de claims die activisten maken op het recht op de stad framen en in hoeverre lokale en nationale media het woonprotest en actievoerders in een positief, neutraal dan wel negatief daglicht stellen.

Uit dit onderzoek komen er drie hoofdthema's naar voren, namelijk de aanleidingen van het woonprotest, hoe de betogers hun recht op de stad opeisen en de media aandacht voor het politieoptreden. Allereerst is er de afgelopen jaren te weinig is gedaan door Den Haag en er wordt in het huidige beleid te weinig rekening gehouden met de oorspronkelijke bewoners in de veranderde wijken. Door gebrekkig woonbeleid en door het afbouwen en te weinig bouwen

van de sociale woningbouw zijn er problemen ontstaan. Hierbij wordt Den Haag ook deels verantwoordelijk gehouden voor de bestaande problemen. Er komen meerdere frames naar voren, zoals het component 'onrechtvaardigheid' van de collectieve actie frame. Hierbij worden mensen verantwoordelijk gehouden voor de problemen. In het geval van de wooncrisis is dit de overheid die volgens de betogers te weinig heeft gedaan. Motiverende framing komt ook naar voren, omdat de urgentie van het probleem wordt benadrukt in de artikelen. Ook diagnostisch framing komt hierbij terug, omdat er een diagnose wordt benoemt van een gebeurtenis die problematisch is en die verandering nodig heeft. Daarnaast wordt er een verantwoordelijke aangewezen voor het probleem, namelijk Den Haag.

Dat Den Haag een lange tijd een slecht beleid hanteerde kan te maken hebben met dat duur ontroerend goed veel kapitaal aantrekt. Door gentrificatie kunnen de 'gevaarlijke klassen'¹ hun woningen niet meer betalen en moeten vertrekken. Een stad waar de 'gevaarlijke klassen'¹ weg zijn gaat niet in verzet. In de literatuur komt er verder naar voren dat als er meer huishoudens zijn die moeten werken om rond te komen, hoe meer zij gefocust zijn op overleven en vermijden zij de negatieve sancties die tot hun verwijdering zouden kunnen leiden. In het geval van de woonprotesten klopt dit niet helemaal. Ondanks dat de bewoners weg moeten en geen goede woning kunnen vinden, gaan zij alsnog meedoen met de opstand. De betogers proberen hun recht op de stad te claimen door aan te geven wat er aangepakt moet worden. Zij willen dat de hypotheekrenteaftrek versneld moet worden afgebouwd, de verhuurderheffing en de starterslening moeten worden afgeschaft en er moeten meer woningen komen. Hierbij is Den Haag verantwoordelijk om de crisis op te lossen. Hierbij ontstaat er een wij en een zij, waardoor het ook makkelijker is voor de betogers om een 'wij', een stuk identiteit, te vormen. Als laatste komt er naar voren dat deze berichtgevingen de neiging hebben om het bericht van de demonstranten onder te sneeuwen, waardoor deze op de achtergrond komt te staan en dit is te koppelen aan het begrip *focusing attention*. In de literatuur komt er naar voren dat de media zich vaak niet richt op het handelen van de politie en zich meer focust op het gebruikte geweld van de betogers. In dit onderzoek wordt er iets anders gezien, namelijk dat het politieoptreden veel vaker naar voren komt. Doordat er wordt meer wordt gefocust op het politieoptreden worden de woonprotesten in een negatief daglicht gesteld. Dit gebeurt voornamelijk bij de artikelen waarbij het handelen van de politie niet wordt bekritiseerd. Mogelijk wordt het politieoptreden meer belicht doordat mensen met de belangen om de huizen duur te houden willen dat de boodschap van de betogers niet goed overkomt bij de lezer, zodat de lezer mogelijk niet mee gaat doen met een volgende woonopstand. Ook het politiegeweld zelf zou iets kunnen zeggen over bestaande machtsverhoudingen. De betogers dagen het bestaande systeem uit en

het politiegeweld zou hier een reactie op kunnen om het bestaande systeem zo veel mogelijk te beschermen.

Doordat de aandacht van de media voornamelijk op het politieoptreden lag en minder bij het verloop van de protesteerdere zelf kan het zijn dat de betogers hier ontevreden over worden. Dit kan als effect hebben dat hun institutioneel vertrouwen gaat dalen. Daarnaast kan deze media aandacht ook zorgen voor polarisatie, omdat lezers kunnen geloven dat het politieoptreden nodig was. Hierdoor kunnen de lezers een negatief beeld krijgen van de protesten.

Er is een limitatie in dit onderzoek. In eerste instantie was het de bedoeling om in dit onderzoek voornamelijk op de lokale media te richten, omdat er in Amsterdam een minder grote focus bestaat in het slopen van woningen van Rotterdam. Dit zou tot een verschil in de protesten kunnen leiden. Dit verschil is uiteindelijk uit gebleven. Mogelijk zou het verschil in context in andere steden of in de volgende opstanden meer naar voren komen. Als dit het geval is zou dit onderzocht kunnen worden in een volgend onderzoek.

Concluderend, dit onderzoek laat zien dat er in de publicaties voornamelijk aandacht is voor de aanleidingen van het woonprotest, dat de betogers hun recht op de stad claimen door aan te geven welke veranderingen zij willen zien en de media aandacht voor het politieoptreden. Den Haag heeft te lang een gebrekkig woonbeleid gevolgd en dit kan het gevolg zijn van belangen bij het huidige systeem. Ook de aandacht voor het politiegeweld kan het bestaande systeem in stand houden, doordat de boodschap van de betogers minder goed naar voren komt.

Literatuur

- Aalbers, M. B., & Gibb, K. (2014). Housing and the right to the city: introduction to the special issue. *International Journal of Housing Policy*, 14(3), 207–213.
<https://doi.org/10.1080/14616718.2014.936179>
- Babbie, E. (2016). *The practice of social research*, 14th edition. Wadsworth: Cengage learning.
- Bakker, P. (2021, 7 januari). *Dit zijn de 39 Nederlandse online nieuwsmerken met het grootste bereik*. SVDJ. Geraadpleegd op 8 juni 2022, van <https://www.svdj.nl/nieuws/39-online-nieuwsmerken-bereik/>
- Benford, R. D. (1993). “Frame Disputes within the Nuclear Disarmament Movement.” *Social Forces* 71: 677–701.
- Benford, R. D. (2013). Master Frame. *The Wiley-Blackwell Encyclopedia of Social and Political Movements*. <https://doi.org/10.1002/9780470674871.wbespm126>
- Benford, R. D., & Snow, D. A. (2000). “Framing Processes and Social Movements: An Overview and Assessment.” *Annual Review of Sociology* 26: 611–639.
- Bosma, J., Hochstenbach, C., Fernandez, R., & Aalbers, M. (2018). De politiek van buy-to-let. *Beleid en Maatschappij*, 45(3), 288–298.
<https://doi.org/10.5553/benm/138900692018045003004>
- Boutellier, H., Van Wonderen, R., Tan, S., De Groot, I., & Nieborg, S. (2017, april). *Boutellier, H., Van Wonderen, R., Tan, S., De Groot, I. en Nieborg, S., Sociaal vertrouwen in Oud-Zuid; Literatuurverkenning en ontwikkeling van een meetinstrument*.
- Brenner N, Marcuse P, Mayer M, 2011, “Cities for people, not for profit” *City* 13 176–184
- Brown, D. K. (2021). Police Violence and Protests: Digital Media Maintenance of Racism, Protest Repression, and the Status Quo. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 65(1), 157–176. <https://doi.org/10.1080/08838151.2021.1897821>
- Brown, D. K., & Mourão, R. R. (2021). Protest Coverage Matters: How Media Framing and Visual Communication Affects Support for Black Civil Rights Protests. *Mass Communication and Society*, 24(4), 576–596.
<https://doi.org/10.1080/15205436.2021.1884724>
- Creswell, J.W., & Poth, C.N. (2018). *Qualitative inquiry & research design: Choosing among five approaches*. Fourth edition. London: Sage.
- Entman, R. (1993). Framing. Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*, 43(4), 51-58.
- Erasmus Universiteit Rotterdam. (2021, 12 november). *Wooncrisis: er moet meer gebeuren dan alleen huizen bouwen*. Erasmus University Rotterdam. Geraadpleegd op 20 februari

- 2022, van <https://www.eur.nl/nieuws/wooncrisis-er-moet-meer-gebeuren-dan-alleen-huizen-bouwen>
- Gamson, W. A. (1992). *Talking Politics*. New York: Cambridge University Press.
- Gemeente Amsterdam. (2022, 19 juni). *Volg het beleid: Wonen*. Amsterdam.nl. Geraadpleegd op 19 juni 2022, van <https://www.amsterdam.nl/bestuur-organisatie/volg-beleid/stedelijke-ontwikkeling/wonen/>
- Gemeente Rotterdam. (2016, december). *Woonvisie Rotterdam koers naar 2030 agenda tot 2020*.
- Goffman, E. (1974). *Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience*. New York: Harper Colophon Books.
- Harvey, D. (2003). The Right to the City. *International Journal of Urban and Regional Research*, 27(4), 939–994. Blackwell
- Harvey, D. (2010) Organizing for the anti-capitalist transition. *Interface: A Journal For and About Social Movements* 2.1, 243–61.
- HET WOONPROTEST. (z.d.). *HET WOONPROTEST*. Geraadpleegd op 20 februari 2022, van <https://woonprotest.nl/>
- Het Woonmanifest. (2022, 8 februari). *Het Woonmanifest - van woningmarkt naar woonrecht!* Woonmanifest. Geraadpleegd op 13 maart 2022, van <https://woonmanifest.nl/>
- Hochstenbach, C. (2017). *Inequality in the Gentrifying European City*. Amsterdam University Press.
- Kadi, J. & Ronald, R. (2016). Undermining housing affordability for New York’s low-income households: The role of policy reform and rental sector restructuring. *Critical Social Policy* 36(2), 265-288
- Lefebvre, H. (1967) 1996. “The Right to the City.” In *Writings on Cities*, edited by Eleonore Kofman and Elizabeth Lebas, 63 –184. London: Blackwell.
- Madden, D., & Marcuse, P. (2016). *IN DEFENSE OF HOUSING; The Politics of Crisis*. Verso.
- Maeckelbergh, M. (2012). Mobilizing to Stay Put: Housing Struggles in New York City. *International Journal of Urban and Regional Research*, 36(4), 655–673. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2427.2012.01120.x>
- Marcuse, P. (2009). From critical urban theory to the right to the city. *City*, 13(2–3), 185–197. <https://doi.org/10.1080/13604810902982177>
- Marcuse, P. (2014). Reading the Right to the City. *City*, 18(1), 4–9. <https://doi.org/10.1080/13604813.2014.878110>

- McCurdy, P. (2012). Social Movements, Protest and Mainstream Media. *Sociology Compass*, 6(3), 244-255.
- Mitchell D, 2003 *The Right to the City: Social Justice and the Fight for Public Space* (Guilford Press, New York)
- Mitchell, D., & Villanueva, J. (2010). Right to the city. In R. Hutchinson, M.B. Aalbers, R.A. Beauregard, & M. Crang (Eds.), *Encyclopedia of urban studies* (pp. 667-671). Los Angeles, CA: Sage
- Poletta, F. (1997). Culture and Its Discontents: Recent Theorizing on the Cultural Dimensions of Protest. *Sociological Inquiry*, 67(4), 431–450.
- Portaal. (2019, 28 augustus). *Veel mensen dakloos door een krappe woningmarkt? Dat is ook om je rot voor te schamen*. Geraadpleegd op 20 maart 2022, van <https://www.portaal.nl/over-ons/actueel/nieuws/veel-mensen-dakloos-door-een-krappe-woningmarkt-dat-is-ook-om-je-rot-voor-te-schamen/>
- Ronald, R. (2008). *The ideology of home ownership: Homeowner societies and the role of housing*. Palgrave Macmillan.
- SAOZ, In Alle Redelijkheid. (2021, 8 december). *Woningnood: de dunne rode lijn tussen probleem en oplossing | SAOZ*. Geraadpleegd op 20 februari 2022, van https://www.saoz.nl/blog/woningnood-de-dunne-rode-lijn-tussen-probleem-en-oplossing/?gclid=Cj0KCQiApL2QBhC8ARIsAGMmKGYukJWNAEYZApyWs6PEI01etwkPD29v-U4iKN2SFn6SEHXbtolsj4aAobYEALw_wcB
- Slater, T. (2013). Your life chances affect where you live: A critique of the ‘cottage industry’ of neighbourhood effects research. *International Journal of Urban and Regional Research* 37(2), 367-387.
- Smith, D.P. (2002). Extending the temporal and spatial limits of gentrification: a research agenda for population geographers. *International Journal of Population Geography* 8(6), 385-394.
- Snow, D. A., (2004). “Framing Processes, Ideology, and Discursive Fields.” In *The Blackwell Companion to Social Movements*, edited by David A. Snow, Sarah A. Soule, and Hanspeter Kriesi, 380–412. Oxford: Blackwell
- Snow, D. A., & Benford, R. D. (1988). “Ideology, Frame Resonance, and Participant Mobilization.” *International Social Movement Research* 1: 197–217.
- Snow, D. A., & Benford, R. D. (1992). “Master Frames and Cycles of Protest.” In *Frontiers in Social Movement Theory*, edited by Aldon D. Morris, and Carol M. Mueller,

- 133–155. New Haven, CT: Yale University Press.
- Snow, D. A., Rochford, E. B., Worden, S. K., & Benford, R. D. (1986).
 “Frame Alignment Processes, Micromobilization, and Movement Participation.”
American Sociological Review 51: 464–481.
- Snow, D. A., Vliegenthart, R., & Ketelaars, P. (2018). The Framing Perspective on Social Movements. *The Wiley Blackwell Companion to Social Movements*, 392–410.
<https://doi.org/10.1002/9781119168577.ch22>
- Stone, M. E. (2009, 9 januari). *Housing and the Financial Crisis: Causes, Consequences, Cures*. ScholarWorks at UMass Boston. Geraadpleegd op 20 maart 2022, van
https://scholarworks.umb.edu/communitystudies_faculty_pubs/2/
- Tarrow, S. (1988) National politics and collective action: recent theory and research in Western Europe and the United States. *Annual Review of Sociology* 14, 412–40.
- Tilly, C. (1978) *From mobilization to revolution*. McGraw-Hill, New York
- Uitermark, J., Duyvendak, J.W. & Kleinhans, R. (2007). Gentrification as a governmental strategy: social control and social cohesion in Hoogvliet, Rotterdam. *Environment and Planning A* 39(1), 125-141.
- Van Beek, M. (2021, 11 januari). *Niet uit elkaar door woningnood*. Scheidingswijzer. Geraadpleegd op 20 maart 2022, van <https://www.scheidingswijzer.nl/nieuws/niet-uit-elkaar-door-woningnood.html>
- Van Eijk, G. (z.d.). *Woonopstand* [Foto]. Gwen van Eijk; stadssocioloog, criminoloog.
<https://gwenvaneijk.nl/2021/10/31/woonopstand/>
- Wilson, W.J. (1987). *The Truly Disadvantaged: The inner city, the underclass and public policy*. Chicago: Chicago University Press
- Wisler, D., & Giugni, M. (1999). UNDER THE SPOTLIGHT: THE IMPACT OF MEDIA ATTENTION ON PROTEST POLICING. *Mobilization: An International Journal*, 4(2), 171–187.
- Woonopstand. (2021, 20 oktober). *PERSBERICHT: Woonopstand viert solidariteit en keurt politiegeweld af*. Woonopstand! Geraadpleegd op 10 juni 2022, van
<https://woonopstand.nl/persbericht-woonopstand-viert-solidariteit-en-keurt-politiegeweld-af/>
- Woonopstand. (2021, 23 oktober). *Woonstrijd gaat door! Overzicht aankomende landelijke en lokale woonprotesten*. Geraadpleegd op 13 maart 2022, van
<https://woonopstand.nl/woonstrijd-gaat-door-overzicht-aankomende-landelijke-en->

[lokale-woonprotesten/](#)

Bijlage 1

Link	Naam	Type document	Beschrijving
https://indebuurt.nl/rotterdam/wonen/woonopstand-in-rotterdam-dit-moet-je-weten-over-het-protest~199199/	Woonopstand in Rotterdam: dit moet je weten over het protest	Indebuurt Rotterdam	Vertellen wat je kan doen en wanneer het protest plaatsvindt. Rotterdam: lokaal
https://openrotterdam.nl/reconstructie-zo-verliep-de-mars-van-de-woonopstand/	Reconstructie: Zo verliep de mars van de Woonopstand	Open Rotterdam	Rotterdam: lokaal
https://www.rijnmond.nl/nieuws/1425501/woonopstand-rotterdam-publiceert-zwartboek-politiegeweld-excessief-geweld-perkt-ons-demonstratierecht-in	Woonopstand Rotterdam publiceert 'Zwartboek Politiegeweld': 'Excessief geweld perkt ons demonstratierecht in'	Rijnmond	Er wordt gesproken over het politieoptreden tijdens de protesten in Rotterdam
https://www.dehavenloods.nl/nieuws/algemeen/39576/woonprotest-met-twee-totaal-verschillende-gezichten	Woonprotest met twee totaal verschillende gezichten	De Havenloods (2)	Rotterdam: lokaal
https://www.dehavenloods.nl/nieuws/algemeen/39726/politiefchef-deelt-video-s-om-noodzaak-van-politiegeweld-bij-woonopstand-te-verklaren	Politiefchef deelt video's om noodzaak van politiegeweld bij Woonopstand te verklaren	De Havenloods (1)	Rotterdam: lokaal
https://dagblad010.nl/Rotterdam%20&%20Regio/woonopstand-vindt-evaluatie-driehoek-zorgwekkend	Woonopstand vindt evaluatie driehoek 'zorgwekkend'	Dagblad 010 (3)	Rotterdam: lokaal
https://dagblad010.nl/rotterdam%20&%20regio/woonprotest-wil-pas-dialoog-als-er-niet-vervolgd-wordt	Woonprotest wil pas dialoog als er niet vervolgd wordt	Dagblad 010 (2)	Rotterdam: lokaal
https://dagblad010.nl/Rotterdam%20&%20Regio/aboutaleb-erkent-tekortkomingen-in-communicatie-rond-woonprotest	Aboutaleb erkent tekortkomingen in communicatie rond woonprotest	Dagblad 010 (1)	Rotterdam: lokaal
https://www.vandaagmorgen.nl/nieuws/politieoptreden-demonstratie-woonopstand-2021-11-14	'Geweld op de brug, wie heeft schuld?' Woonopstand revisited	Rotterdam Vandaag en Morgen (2)	Rotterdam: lokaal
https://www.vandaagmorgen.nl/nieuws/woonbeweging-roept-op-tot-structurele-herziening-woonbeleid-2021-09-25	'Woonbeweging' roept op tot structurele herziening woonbeleid	Rotterdam Vandaag en Morgen (1)	Rotterdam: lokaal
https://www.asteronline.nl/wonen-wonen-wonen/	Wonen, wonen, wonen	De Ster Online	Rotterdam: lokaal
https://www.ad.nl/rotterdam/organisatie-woonopstand-wil-niet-in-gesprek-over-excessief-politieoptreden~a075204c/	Organisatie Woonopstand wil niet in gesprek over 'excessief politieoptreden'	AD Rotterdam	Rotterdam
https://www.versbeton.nl/2021/10/woonopstand-rotterdam-geen-wapens-geen-geweld-enkel-politiegeweld/	Woonopstand Rotterdam: "Geen wapens, geen geweld, enkel politiegeweld"	Vers Beton	Rotterdam

https://indebuurt.nl/amsterdam/nieuws/woonprotest-in-het-westerpark-dit-moet-je-weten~234150/	Woonprotest in het Westerpark: dit moet je weten	Indebuurt Amsterdam	Amsterdam
https://www.nhnieuws.nl/nieuws/291594/groep-demonstranten-probeert-pand-te-kraken-in-amsterdam-61-arrestaties	Groep demonstranten probeert pand te kraken in Amsterdam, 61 arrestaties	NH nieuws Amsterdam --> staat ook in AT5 (3)	Amsterdam
https://www.nhnieuws.nl/nieuws/291629/organisatie-woonprotest-veroordeelt-politiegeweld-bij-kraakpoging	Organisatie Woonprotest veroordeelt politiegeweld bij kraakpoging	NH nieuws Amsterdam --> staat ook in AT5 (2)	Amsterdam
https://www.nhnieuws.nl/nieuws/290220/protest-op-de-dam-tegen-woonbeleid-aangekondigd-tot-hier-en-niet-verder	Protest op de Dam tegen woonbeleid aangekondigd: "Tot hier en niet verder"	NH nieuws Amsterdam --> staat ook in AT5 (1)	Amsterdam
https://www.parool.nl/amsterdam/demonstratie-op-de-dam-aangekondigd-tegen-woonbeleid-genoege-is-genoege~b8bc16e4/	Demonstratie op de Dam aangekondigd tegen woonbeleid: 'Genoeg is genoeg'	Het Parool Amsterdam	Amsterdam
https://www.rodinl/regio/amsterdam-nieuw-west/245945/massale-opkomst-woonprotest-in-westerpark	Massale opkomst woonprotest in Westerpark	Amsterdam Noord in het nieuws --> Rodi (1)	Amsterdam
https://www.rodinl/regio/amsterdam-noord/245954/woonbond-blij-met-massale-opkomst	Woonbond blij met massale opkomst	Amsterdam Noord in het nieuws --> Rodi (2)	Amsterdam
https://www.telegraaf.nl/nieuws/1904780570/acht-aanhoudingen-bij-woondemonstratie-rotterdam	Acht aanhoudingen bij woondemonstratie Rotterdam	Telegraaf (1)	Nationaal
https://www.telegraaf.nl/nieuws/101855792/politie-verspreidt-dronebeelden-van-woonopstand-in-rotterdam	Politie verspreidt dronebeelden van Woonopstand in Rotterdam	Telegraaf (2)	Nationaal
https://nos.nl/artikel/2401972-woonopstand-in-rotterdam-ze-houden-geen-rekening-met-ons	'Woonopstand' in Rotterdam: 'Ze houden geen rekening met ons'	NOS Nieuws (1)	Nationaal
https://nos.nl/artikel/2402006-politie-grijpt-in-bij-protestmars-tegen-woningcrisis	Politie grijpt in bij protestmars tegen woningcrisis	NOS Nieuws (2)	Nationaal
https://nos.nl/artikel/2402198-verontwaardiging-over-politieoptreden-tijdens-woonprotest-rotterdam	Verontwaardiging over politieoptreden tijdens woonprotest Rotterdam	NOS Nieuws (3)	Nationaal
https://nos.nl/collectie/13877/artikel/2397519-duizenden-betogers-vragen-met-protestmars-naar-de-dam-aandacht-voor-wooncrisis	Duizenden betogers vragen met protestmars naar de Dam aandacht voor wooncrisis	NOS Nieuws (4)	Nationaal
https://www.nu.nl/amsterdam/6156775/politie-kraakactie-los-van-woonprotest-groep-was-voorbereid-om-te-kraken.html	Politie: kraakactie los van Woonprotest, groep was voorbereid om te kraken	NU.nl (1)	Nationaal

https://www.nu.nl/binnenland/6156715/tientallen-mensen-opgepakt-bij-poging-tot-kraken-van-amsterdams-pand.html	Tientallen mensen opgepakt bij poging tot kraken van Amsterdams pand	NU.nl (2)	Nationaal
https://www.nu.nl/wonen/6156441/dit-zijn-de-vier-eisen-van-de-deelnemers-aan-het-woonprotest.html	Dit zijn de vier eisen van de deelnemers aan het Woonprotest	NU.nl (3)	Nationaal
https://www.nu.nl/binnenland/6156681/duizenden-mensen-aanwezig-bij-woonprotest-in-amsterdam.html	Duizenden mensen aanwezig bij woonprotest in Amsterdam	NU.nl (4)	Nationaal
https://www.nu.nl/binnenland/6162803/arrestaties-wegens-verboden-wapenbezit-bij-woonprotest-in-rotterdam.html	Arrestaties wegens verboden wapenbezit bij woonprotest in Rotterdam	NU.nl (5)	Nationaal
https://www.nu.nl/amsterdam/6158650/halsema-getergd-over-vragen-politieoptreden-niet-politiek-gemotiveerd.html	Halsema getergd over vragen politieoptreden: 'Niet politiek gemotiveerd'	NU.nl (6)	Nationaal
https://www.nrc.nl/nieuws/2021/10/18/aanpak-wooncrisis-vereist-meer-moed-dan-politiek-nu-toont-a4062147	Aanpak wooncrisis vereist meer moed dan politiek nu toont	NRC (1)	Nationaal
https://www.nrc.nl/nieuws/2021/10/13/bouw-ook-meer-koopwoningen-a4061726	Bouw ook meer koopwoningen!	NRC (2)	Nationaal
https://www.nrc.nl/nieuws/2021/11/05/ik-wil-van-de-politie-kunnen-houden-maar-ik-vertrouw-de-politiefchef-niet-a4064464	Ik wil van de politie kunnen houden, maar ik vertrouw de politiefchef niet	NRC (3)	Nationaal
https://www.nrc.nl/nieuws/2021/11/05/penalty-voor-woonopstand-a4064392	Penalty voor Woonopstand	NRC (4)	Nationaal
https://www.nrc.nl/nieuws/2021/10/20/burgervader-a4062465	Aboutalebs stilte na het ongebreideld machtsvertoon door de politie bij het woonprotest is oorverdovend	NRC (5)	Nationaal
https://www.ad.nl/binnenland/acht-arrestaties-bij-woonprotest-na-onrust~a482445d/	Acht arrestaties bij woonprotest na onrust	AD Binnenland	Nationaal
https://www.ad.nl/wonen/demonstraties-aangekondigd-tegen-woonbeleid-genoeg-is-genoeg~a8bc16e4/	Demonstraties aangekondigd tegen woonbeleid: 'Genoeg is genoeg'	AD	Nationaal
https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/tweede-woonopstand-demonstratie-in-rotterdam-vanwege-de-ophef-rond-de-sloop-van-de-tweebosbuurt~b97b3f0c/	Tweede Woonopstand-demonstratie in Rotterdam vanwege de ophef rond de sloop van de Tweebosbuurt	Volkskrant (1)	Nationaal
https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/zeker-15-duizend-mensen-woonprotest-arrestaties-waren-smet-op-goed-verlopen-dag~b53436f0/	Zeker 15 duizend mensen Woonprotest, arrestaties waren 'smet op goed verlopen dag'	Volkskrant (2)	Nationaal

https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/woonprotest-in-amsterdam-we-slapen-met-z-n-drieen-op-een-kamer-hoe-moet-het-als-mijn-kinderen-ouder-woorden~b335ac1c/	Woonprotest in Amsterdam: 'We slapen met z'n drieën op een kamer. Hoe moet het als mijn kinderen ouder worden?'	Volkskrant (3)	Nationaal
https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/zij-organiseren-het-woonprotest-in-amsterdam-elke-dag-eist-de-wooncrisis-meer-slachtoffers~bdbdb931/	Zij organiseren het Woonprotest in Amsterdam: 'Elke dag eist de wooncrisis meer slachtoffers'	Volkskrant (4)	Nationaal
https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/nederland/artikel/5252728/enorme-drukke-verwacht-woonprotest-verplaatst-westerpark-de-dam	Enorme drukke verwacht: woonprotest Amsterdam verplaatst	RTL Nieuws (1)	Nationaal
https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/nederland/artikel/5253745/betogers-de-straat-op-amsterdam-voor-woonprotest	Betogers de straat op in Amsterdam voor 'woonprotest'	RTL Nieuws (2)	Nationaal
https://www.rtlnieuws.nl/economie/life/artikel/5255279/woonprotest-woonopstand-woningnood-woningmarkt-prinsjesdag	Woonprotest: niet 1, maar 4 miljard euro nodig voor aanpak woningnood	RTL Nieuws (3)	Nationaal